

Forslag til endring i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet

Høringsdokument 3 juli 2008

Dokument nr 7/2008

Forslag til endring i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet

Utgitt av: Norges vassdrags- og energidirektorat
Redaktør: Toril Naustvoll Gange og Roar Kristensen
Toril Naustvoll Gange, Thor Erik Grammeltvedt, Jørund
Forfatter: Krogsrud og Roar Kristensen

Trykk: NVEs hustrykkeri

Opplag:

Forsidefoto:

Sammendrag:

Emneord:

Norges vassdrags- og energidirektorat
Middelthunsgate 29
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Telefon: 22 95 95 95
Telefaks: 22 95 90 00
Internett: www.nve.no

Juni 2008

Forord

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) beskriver i dette dokumentet forslag til forskrift om endring av forskrift 7. mai 2002 nr. 448 om systemansvaret i det norske kraftsystemet. Forslaget sendes på høring i samsvar med bestemmelsene i forvaltningsloven kapittel VII, jf. også utredningsinstruksen.

De paragrafer som det foreslås endringer i er § 8, § 9, § 15 og § 27. Det understrekes at det er endringene som er gjenstand for høring og ikke forskriftens øvrige bestemmelser. Merknader fra høringsinstansene bør derfor i hovedsak være knyttet opp mot de enkelte bestemmelsene.

Høringsinstansene bes om selv å vurdere behovet for å forelegge høringsforslaget for underliggende organer. Høringen er åpen slik at alle, også de som ikke står oppført på listen over høringsinstanser, kan sende merknader til NVE.

Vi ber om at merknader til dette forslaget sendes NVE innen 1. oktober 2008. Vi ber om at høringsuttalelsene også sendes på e-post til nve@nve.no.

NVE vil etter høringsfristens utløp vurdere de innkomne høringsuttalelsene og vedta endringsforskriften med eventuelle endringer. Det tas sikte på at endringsforskriften skal tre i kraft 1. januar 2009.

Oslo, 3 juli 2008

Agnar Aas
vassdrags- og
energidirektør

Marit Lundteigen Fossdal
avdelingsdirektør

Innhold

Forord	2
Forord	3
Sammendrag	5
Innføring av Elbas i Norge	5
Ordringen med systemansvarliges godtgjørelse av systemtjenester ..	6
1 Innledning	7
2 Forslag til endringer i forskrift om systemansvar	8
2.1 § 8 om frister for anmelding, planlegging av produksjon og effektregulering	8
2.1.1 Behov for endring i tidsfrister ved innføring av Elbas	8
2.1.2 Forslag til endring.....	10
2.2 § 8 Godtgjørelse for flytting av planlagt produksjon og effektregulering 10	
2.2.1 Behov for endring vedrørende betaling for flytting	10
2.3 § 9 om regulerstyrke og effektreserve	11
2.3.1 Behov for endring ved etablering av uke og døgnmarked....	11
2.3.2 Forslag til endring.....	12
2.4 § 15 om spenningsregulering og utveksling av reaktiv effekt.....	12
2.4.1 Behov for endring knyttet til betaling for reaktiv effekt	12
2.4.2 Forslag til endring.....	13
2.5 § 27 om betaling	14
2.5.1 Behov for endring i prosedyrer for fastsettelse av betaling ..	14
2.5.2 Forslag til endring.....	15
3 Økonomiske og administrative konsekvenser	16
3.1 Innføring av Elbas	16
3.2 Betaling for systemtjenester.....	16
4 Forslag til forskriftstekst	17

Sammendrag

Forslagene til endring i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet (Fos) er satt med bakgrunn i to hovedelementer; en eventuell innføring av Elbas i Norge og ordningen med systemansvarliges godtgjørelse av systemtjenester.

Innføring av Elbas i Norge

Nordel har foreslått introduksjon av Elbas (Electricity Balance Adjustment Service) for norske aktører. I den forbindelse har Statnett SF og Nord Pool Spot AS søkt OED om å tilrettelegge for introduksjon av et tilsvarende intra-day marked i Norge. Dette reiser spørsmål om endring av frist for rapportering av produksjonsplaner til systemansvarlig og gjør det nødvendig med endring i Fos.

Forslaget om nordisk harmonisering av fristen for innlevering av produksjonsplaner kan også ses som et selvstendig element i Nordels forslag. Introduksjon av Elbas i Norge vil også kreve en endring av § 4-5 andre ledd i Forskrift om måling, avregning og samordnet oppreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester (MAF). Sistnevnte endringsforslag omtales ikke her, men i NVE dokument 8/2008 med forslag til endringer i målings- og avregningsforskriften.

Elbas er et intra-day marked med kontinuerlig handel, fra elspothandelen er bestemt og fram til ca. en time før driftstimen. I Fos § 8 tredje ledd foreslås derfor en endring som sikrer at endringer i produksjonsplanen rapporteres fortløpende til systemansvarlig og senest 45 minutter før driftstimen. Videre foreslås et nytt punktum som sikrer at konsesjonæren ikke kan endre produksjonsplanene senere en 45 minutter før driftstimen uten vedtak fra systemansvarlig. § 8 sjette og sjuende ledd foreslås dermed opphevet.

Det er flere forhold ved innføringen av Elbas for norske aktører som det er verdt å være oppmerksom på. Innføring av Elbas gir aktørene en utvidet mulighet til å handle seg i balanse etter at Elspot er stengt. Alternativet til handel på Elbas er at aktøren inngår bilateral avtale eller lar ubalansen bli avregnet i regulerkraftmarkedet.

Dersom det ikke settes noen restriksjoner for handel i Elbas for aktører som befinner seg bak en lokal flaskehals, vil Elbas-handel kunne føre til økte kostnader ved spesialreguleringer. I følge Statnett vil dessuten eventuell Elbashandel ut av synkronsystemet kunne føre til økt press på nordiske regulerressurser og stille ekstra store krav til overvåking av reservesituasjonen i vinterhalvåret. Per i dag er det ikke store volumer som omsettes på Elbas som markedsplass. Med unntak av Nord Pool Spot, Statnett og Statkraft har ikke NVE registrert noen uttrykt interesse fra norske aktører om Elbashandel i Norge.

Harmonisering av fristen for levering av produksjonsplaner vil innebærer at det er én felles lukketid 45 minutter før driftstimen i hele Norden. I dagens modell er denne fristen kl. 19 kvelden før driftsdøgnet, mens den er umiddelbart før driftstimen i Sverige og Finland. Totalt sett antar derfor NVE at denne endringen vil bidra til økt driftssikkerhet også i det norske systemet ved at det frigjøres mer regulerressurser i det svenske og finske systemet.

Ordningen med systemansvarliges godtgjørelse av systemtjenester

Fos angir spesifikt hvilke systemtjenester som skal leveres og for hvilke tjenester systemansvarlig skal betale konsesjonær. Dette gjelder i dag regulerstyrke, reaktiv effekt, lastfølge og produksjonsfrakopling/systemvern.

I etterkant av klagesak om godtgjørelsen for systemtjenestene i 2007 ser NVE behov for å gjøre noen presiseringer og endringer i Fos.

Av § 8 åttende ledd der systemansvarlig kan fremskynde eller utsette planlagt produksjonsendring med inntil femten minutter, gjøres det en presisering og stadfesting av systemansvarliges praksis når det gjelder godtgjørelsen for dette. Betalingen skal ta utgangspunkt i de aktuelle markedsprisene. Dette er en videreføring av dagens praksis.

Når det gjelder § 9 om regulerstyrke registrerer NVE at systemansvarlig har etablert en ordning, der produsentene nå kan stille statikken på en slik måte at de oppnår en lavere andel grunnleveranse for regulerstyrke enn tidligere. Det resterende volum med regulerstyrke må systemansvarlig anskaffe gjennom det døgn- og ukemarked som ble etablert i januar 2008. NVE foreslår at grunnleveranse av regulerstyrke er en del av produsentenes forpliktelser for å være tilknyttet kraftsystemet, og at grunnleveransen skjer uten særskilt godtgjørelse for produsenten.

Når det gjelder § 15 om betaling for reaktiv effekt legger NVE til grunn at godtgjørelsen skal dekke kostnader ved sporadiske behov for endringer av spenningsregulatorens settpunkt og tilfeldige forekommende overskridelser av minimumsgrensene. I tillegg skal godtgjørelsen dekke pålagt vedvarende leveranser av reaktiv effekt utover den nedre grensen som systemansvarlig har fastsatt. Det foreslås at betalingen skal fastsettes med utgangspunkt i aktuelle markedspriser og et normal nivå på de ekstra påførte fysiske tap som produsenten blir stilt overfor.

I § 27 om betaling er det i dag angitt at betaling etter gitte paragrafer skal fastsettes ved avtale mellom systemansvarlig og berørte konsesjonærer. Dersom det ikke oppnås enighet, fatter systemansvarlig vedtak om betalingens størrelse. NVE vurderer det som uhensiktsmessig å regulere en forhandlingsløsning inn i den offentligrettslige reguleringen, og foreslår at betaling skal fastsettes ved vedtak av systemansvarlig.

1 Innledning

Systemansvaret skal legge til rette for et effektivt kraftmarked og en tilfredsstillende leveringskvalitet i kraftsystemet, og dermed en rasjonell utnytting av kraftressursene for samfunnet som helhet.

Et overordnet ansvar for driftskoordinering gjennom systemansvaret er en nødvendig forutsetning for et samfunnsmessig rasjonelt kraftsystem. Systemansvaret omfatter samordning av disposisjonene til dem som helt eller delvis eier eller driver nett eller produksjon, markedsplasser, omsettere og sluttbrukere. Systemansvarlig skal sikre momentan balanse mellom samlet produksjon og forbruk, hensyn tatt til kraftutveksling med omkringliggende kraftsystemer og eventuelle flaskehalsen i nettet. Videre er det i energilovforskriften understreket at utøvelsen av systemansvaret skal være basert på markedsmessige prinsipper

Ansvar og plikter i tilknytning til utøvelsen av systemansvaret er regulert gjennom forskrift om systemansvar (Fos). Forskrift om systemansvaret ble vedtatt 7. mai 2002 og iverksatt 17. mai samme år. Senere er det gjort mindre endringer og noen tilføyelser forskriften, bl.a. knyttet til håndtering av svært anstrengte kraftsituasjoner (SAKS).

Det henvises for øvrig til ytterligere informasjon om gjeldende forskrift om systemansvar og tilhørende forarbeider. Denne informasjonen er tilgjengelig via NVEs nettsider (www.nve.no).

I dette høringsdokumentet omtales endringer i FOS som følge av nordisk harmonisering med introduksjon av Elbas i Norge, samt om godtgjørelse av systemtjenester. Det vises i denne sammenheng til [NordREG rapport nr 3 2008](#) der det i innledningen gjøres rede for Nordels forslag til modell for harmonisert nordisk balanseavregningsmodell og NordREGs behandling av denne.

Ved en introduksjon av et marked for intra-day handel i Norge må rapporteringsfrister knyttet til innlevering av produksjonsplaner med mer angitt i forskrift om systemansvaret i kraftsystemet endres. I dette høringsdokumentet behandles de spørsmål som knytter seg til endringer i disse fristene.

De øvrige elementene i Nordels forslag - som prising av ubalanser, kostnadsallokeringsprinsippet og gebyrstrukturen, samt rapporteringsfrister til avregningsansvarlig krever en endring i måling- og avregningsforskriften og er behandlet i høringsdokument 8/2008.

Videre angir Fos spesifikt hvilke systemtjenester som skal leveres og for hvilke tjenester systemansvarlig skal betale konsesjonær. Dette gjelder i dag regulerstyrke, reaktiv effekt, lastfølge og produksjonsfrakopling/systemvern. I etterkant av klagesak om godtgjørelsen for systemtjenestene i 2007 ser NVE behov for å gjøre noen presiseringer og endringer i Fos på dette området.

2 Forslag til endringer i forskrift om systemansvar

Nedenfor presenteres forslag til endringer i rapporteringsfrister for produksjonsplaner og godtgjørelser for systemtjenester. Først presenteres gjeldende bestemmelse, begrunnelse for forslag og behov for endring, deretter presenteres forslag til nye bestemmelser

2.1 § 8 om frister for anmelding, planlegging av produksjon og effektregulering

§ 8 tredje ledd lyder i dag:

Konsesjonær skal for hvert elspotområde, daglig innen kl. 19.00 om ikke annet fastsettes av systemansvarlig, rapportere til systemansvarlig egen produksjonsplan med tilhørende regulerstyrke og roterende reserve (for stasjon-/stasjonsgruppe) på timebasis for neste døgn.

§ 8 sjuende ledd lyder i dag: Konsesjonær kan endre produksjonsplanen etter vedtak av systemansvarlig

2.1.1 Behov for endring i tidsfrister ved innføring av Elbas

Nordel har foreslått introduksjon av Elbas (Electricity Balance Adjustment Service) for norske aktører. I den forbindelse har Statnett SF og Nord Pool Spot AS søkt OED om å tilrettelegge for introduksjon av et tilsvarende intra-day marked i Norge. Dette reiser spørsmål om endring av frist for rapportering av produksjonsplaner til systemansvarlig. Forslaget om nordisk harmonisering av fristen for innlevering av produksjonsplaner kan også ses som et selvstendig element i Nordels forslag. En slik eventuell endring av rapporteringsfristen gjør det nødvendig med endring i forskrift for systemansvaret i kraftsystemet (Fos).

Introduksjon av Elbas i Norge vil også kreve en endring av § 4- 5 andre ledd i Forskrift om måling, avregning og samordnet opptreden ved kraftomsetning og fakturering av netjtjenester (MAF). Sistnevnte endringsforslag omtales ikke her, men i NVE dokument 8/2008 med forslag til endringer i målings- og avregningsforskriften.

Elbas er et intra-day marked med kontinuerlig handel fra elspothandelen er bestemt kl 14.00 inntil nær en time før driftstimen. Dette produktet tilbys for tiden aktører i de øvrige nordiske landene og administreres av Nord Pool Spot Finland oy. I Elbas er det kontinuerlig omsetning av kontrakter i handelsperioden. Kjøps- og salgsbud koples gjennom individuelle kontrakter inntil handelen stenger en viss tid før driftstimen. Etersom det er kontinuerlig handel dannes det ikke én klareringspris pr time slik som i elspot og regulerkraftmarkedet. Handler gjennomføres fortløpende tilsvarende kjøp og salg i et aksjemarked. Partene kjenner ikke hverandres identitet, men alle har Nord Pool Spot som motpart. Innføring av Elbas medfører en utvidelse av aktørenes mulighet til å handle seg i balanse før driftstimen men etter at Elspot er stengt. Alternativet til slik

handel på Elbas er å handle seg i balanse bilateralt eller å la ubalansene blir avregnet i regulerkraftmarkedet.

Elbashandel mellom elspotområder forutsetter ledig kapasitet i nettet etter at overføringskapasiteten mellom elspotområdene er fastsatt og handelen i elspotmarkedet er bestemt. Dersom det fremdeles er ledig kapasitet kan systemansvarlig gi denne kapasiteten til intra-day markedet. Til forskjell fra elspotmarkedet vil kapasiteten i intra-day markedet kunne endres. Kapasiteten vil oppdateres regelmessig etter hvert som elbaskontrakter inngås, men kan også i tilfeller der driftsikkerheten krever det reduseres eller stenges helt.

Dersom det ikke settes noen restriksjoner for handel med Elbas for aktører som befinner seg bak en lokal flaskehals, vil Elbas-handel kunne medføre økte kostnader ved spesialreguleringer. I følge Statnett vil dessuten eventuell Elbashandel ut av synkronsystemet kunne føre til økt press på nordiske regulerressurser og stille ekstra store krav til overvåkingen av reservesituasjonen i systemet i vinterhalvåret. Per i dag er det ikke store volumer som omsettes på Elbas som markeds plass. Med unntak av Nord Pool Spot, Statnett og Statkraft har ikke NVE registrert noen uttrykt interesse fra norske aktører om Elbashandel i Norge hittil.

I forslaget om norsk deltagelse på Elbas ligger det også at rapporteringsfristen for produksjonsplaner til Statnett flyttes frem til et tidspunkt etter at Elbashandelen er lukket. Da produksjonsplanen legges frem så nær opptil driftstimen, vil det i utgangspunktet si at planene ikke kan endres etter fremlegging.

Harmonisering av fristen for levering av produksjonsplaner innebærer at det er én felles lukketid 45 min før driftstimen i hele Norden. I dagens modell er denne fristen kl. 19 kvelden før driftsdøgnet i Norge, mens den er umiddelbart før driftstimen i Sverige og Finland. Totalt sett antar derfor NVE at denne endringen vil bidra til økt driftssikkerhet også i det norske systemet ved at det frigjøres mer regulerressurser i det svenske og finske systemet.

I forslaget til ny ordlyd opprettholdes frist for innlevering av produksjonsplaner til kl 19 dagen før driftsdøgnet. Disse produksjonsplanene vil dermed ha status som foreløpige, ettersom de kan oppdateres fram til 45 minutter før driftstimen. NVE er kjent med at kl.17 er diskutert som et mulig tidspunkt for en felles nordisk frist for innlevering av produksjonsplaner. Det foreligger imidlertid ikke noe konkret forslag fra systemansvarlig om en endring i denne fristen nå. Vi ber likevel om høringsinstansenes synspunkter på en eventuell framskynding av fristen for innlevering av produksjonsplaner til kl. 17.

2.1.2 Forslag til endring

Forslag til endringer i § 8 tredje ledd:

Konsesjonær skal for hvert elspotområde, daglig innen kl. 19.00 om ikke annet fastsettes av systemansvarlig, rapportere til systemansvarlig egen produksjonsplan med tilhørende regulerstyrke og roterende reserve (for stasjon/stasjonsgruppe) på timebasis for neste døgn. *Endringer i produksjonsplanen skal, om ikke annet fastsettes av systemansvarlig, rapporteres fortløpende etter hvert som de oppstår og senest 45 minutter før driftstimen. Konsesjonær kan ikke senere enn 45 minutter før driftstimen endre produksjonsplanen uten etter vedtak fra systemansvarlig.*

§ 8 sjuende ledd foreslås opphevet.

2.2 § 8 Godtgjørelse for flytting av planlagt produksjon og effektregulering

Bestemmelsens åttende ledd lyder i dag:

”Systemansvarlig kan fremskynde eller utsette planlagt produksjonsendring med inntil femten minutter. Systemansvarlig skal betale for de tap dette påfører produsenten.”

2.2.1 Behov for endring vedrørende betaling for flytting

Balansering av kraftsystemet med opprettholdelse av tillatt frekvens ved store forbruksendringer fra en time til en annen er en utfordring for systemansvarlig. Gjennom Fos er systemansvarlig gitt flere virkemidler for å kunne håndtere denne problemstillingen. Ett av virkemidlene er at systemansvarlig kan fremskynde eller utsette en planlagt produksjonsendring (gitt ut fra forpliktelsene i elspot) med inntil femten minutter.

I gjeldende bestemmelse er det i dag benyttet formuleringen ”betale for de tap” dette påfører produsenten. NVE ønsker nå å presisere at betalingen skal, slik energilovforskriften legger opp til, skje på markedsmessige vilkår. Det legges derfor opp til å endre forskriftsteksten i tråd med den praktisering systemansvarlig gjør av denne bestemmelsen, der godtgjørelsen fastsettes med utgangspunkt i de aktuelle markedsprisene.

Forslag til endring

§ 8 åttende ledd blir nytt sjuende ledd

Forslag til ny tekst i § 8 sjuende ledd:

Systemansvarlig kan fremskynde eller utsette planlagt produksjonsendring med inntil femten minutter. Systemansvarlig skal *betale produsenten for dette. Betalingen skal fastsettes med utgangspunkt i aktuelle markedspriser*

§ 8 niende ledd blir nytt åttende ledd

§ 8 tiende ledd blir nytt niende ledd

2.3 § 9 om regulerstyrke og effektreserve

Bestemmelsens første ledd lyder i dag:

”Systemansvarlig kan pålegge konsesjonær å bidra med regulerstyrke og tilhørende roterende reserve innenfor produksjonsenhetenes tekniske begrensninger. Systemansvarlig skal betale konsesjonær for dette. Betalingen skal avspeile de kostnader konsesjonær har hatt ved pålegget, samt gi en rimelig fortjeneste.”

2.3.1 Behov for endring ved etablering av uke og døgnmarked

Av hensyn til leveringssikkerhet og -kvalitet kan systemansvarlig pålegge konsesjonær å bidra med regulerstyrke og tilhørende roterende reserve innenfor produksjonsenhetenes tekniske begrensninger. Regulerstyrken ligger i roterende maskiner, og representerer den automatiske reguleringsevnen i kraftsystemet.

Det er fra januar 2008 etablert et uke- og døgnmarked for handel med regulerstyrke (normaldriftsreserve og driftsforstyrrelsesreserve). I tillegg til denne markedsløsningen må kraftsystemet ha en viss grunnleveranse av regulerstyrke for å kunne gi en sikker drift.

NVE registrerer at systemansvarlig nå har etablert en ordning der produsentene kan stille statikken på en slik måte at de oppnår en lavere andel grunnleveranse for regulerstyrke enn tidligere. Det resterende volum med regulerstyrke må systemansvarlig anskaffe gjennom det døgn- og ukemarked som ble etablert januar 2008.

Det har også i tidligere år eksistert en form for marked for kjøp av ekstra regulerstyrke, men da har grunnleveransene hatt en betydelig større andel. Handelen var heller ikke organisert gjennom et fast døgn- og ukemarked, men ble kjøpt inn ved spesielle behov i kraftsystemet. I 2006 og 2007 var produsentenes godtgjørelse for grunnleveransen hhv. 40 og 15 mill. kr., mens godtgjørelsen for regulerstyrke kjøpt ut over grunnleveransen var hhv. 22 og 41 mill. kr. For 2008 forventes en ennå mindre andel i grunnleveranse og en tilsvarende større andel i det nye døgn- og ukemarkedet.

Med utgangspunkt i nivået på grunnleveransen av regulerstyrke nå er betydelig redusert foreslår NVE at denne skal inngå som en del av produsentenes forpliktelser ved å være tilknyttet kraftsystemet, og at det derfor ikke skal gis en særskilt godtgjørelse for denne. Det vil også omfatte de produsentene som ikke har teknisk mulighet til å tilpasse seg de

nye grensene for grunnleveransen og som følgelig leverer et større volum enn nødvendig. Disse produsentene må dermed vurdere kostnadene ved å investere i nødvendig utstyr for å kunne tilpasse seg den nedre grensen opp i mot inntektene ved å kunne tilby en større andel i døgn- og ukemarkedet.

NVE forutsetter at systemansvarlig fastsetter innstilling ut fra naturlige minimumsgrenser som danner et reelt grunnlag for de etablerte døgn- og ukemarked for regulerstyrke. Systemansvarlig må kunne redegjøre for valg av nivå på grunnleveransen.

Fastsettelsen av godtgjørelsen for regulerstyrke i 2007 viste også at det er svært vanskelig å finne eksakte tall for beregning av riktig pris for dette produktet. NVE mener derfor at det er flere momenter som taler for at den nye lave grunnleveransen av regulerstyrke skal skje uten særskilt godtgjørelse for dette. I Fos § 27 om betaling foreslås derfor at referansen til § 9 første ledd tas ut av opplistingen av paragrafer som systemansvarlig skal godtgjøre for.

2.3.2 Forslag til endring

Forslag til ny tekst i § 9 første ledd:

Systemansvarlig kan pålegge konsesjonær å bidra med regulerstyrke og tilhørende roterende reserve innenfor produksjonsenhetenes tekniske *begrensninger*.

2.4 § 15 om spenningsregulering og utveksling av reaktiv effekt

Bestemmelsens fjerde ledd lyder i dag:

Systemansvarlig skal betale for kostnadene ved pålagt produksjon av reaktiv effekt ut over de grenser som er avtalt mellom systemansvarlig og produsenter.

2.4.1 Behov for endring knyttet til betaling for reaktiv effekt

Av hensyn til leveringskvaliteten kan systemansvarlig fastsette grenser for utveksling av reaktiv effekt i regional- og sentralnettet. Videre skal produksjonsenheter tilknyttet regional- og sentralnettet bidra med produksjon av reaktiv effekt innenfor enhetenes tekniske begrensninger. Systemansvarlig kan vedta hvordan den reaktive reguleringen skal benyttes i produksjonsenheter tilknyttet regional- eller sentralnettet.

Frem til og med 2006 ble produsentene gjennom forhandlinger mellom EBL og systemansvarlig godtgjort fra en felles pott for leveranse av reaktiv effekt som ble fordelt mellom produsentene ut fra generatorstørrelse i MVA. Denne potten ble fordelt uavhengig av hvor mye hver enkelt bidro med reaktiv effektproduksjon, men godtgjøringen omfattet i prinsippet all leveranse av reaktiv effekt.

I 2007 stadfestet NVE systemansvarliges vedtak om systemtjenester, der det fremkom at godtgjøringen kun skulle dekke tilfeldige forekommende overskridelser av minimumsgrensene, ikke all produksjon av reaktiv effekt.

De siste tre årene har produsentene til sammen fått årlig utbetalt 6 mill. kr. for produksjon av reaktiv effekt.

Kompensasjonen for reaktiv effekt er i dag delt i to ledd. Det ene leddet skal dekke kostnader ved sporadiske behov for endringer av spenningsregulatorens settpunkt og tilfeldige forekommende overskridelser av minimumsgrensene. Det andre leddet i godtgjørelsen skal dekke pålagt vedvarende leveranser av reaktiv effekt utover minimumsgrensene.

Behovet for reaktiv effekt vil variere avhengig av de lokale forholdene. Ved utformingen av betalingen til den enkelte produsent bør systemansvarlig derfor i størst mulig grad ta hensyn til omfanget av leveransen. Dette betyr imidlertid ikke at betalingen til produsentene for leveranser av reaktiv effekt skal reflektere kostnaden i den enkelte generator, men skal baseres på standardiserte verdier.

Videre er det også viktig at det samlede omfanget av leveransen og størrelsen på betalingen ses opp mot behovet for en ordning som er enkel både å praktisere og administrere.

NVE legger til grunn at systemansvarlig fastsetter godtgjørelsen for reaktiv effekt med en referanse i gjennomsnittlig elspotpris for området og at godtgjørelsen avspeiler et normalisert nivå på de fysiske tapene produsenten står overfor ved høy leveranse av reaktiv effekt. NVE forventer også at godtgjørelsen normalt vil ligge relativt stabilt over en periode på flere år. NVE ser at det er relativt små beløp som skal fordeles og at det ut fra samfunnsmessig rasjonelle hensyn derfor bør fastsettes noen standardiserte gjennomsnittsverdier. NVE forutsetter at systemansvarlig i dialog med bransjen utarbeider en transparent modell for fastsettelsen av de parameterne som skal inngå i godtgjørelse for reaktiv effekt, og som dekker forholdene beskrevet ovenfor.

NVE legger til grunn at grensene for ”fribåndet” innenfor reaktiv effekt følger samme prosess som fastsettelsen av godtgjørelsen for systemtjenester, og at systemansvarlig også har kompetanse til å fatte vedtak om slike grenser.

2.4.2 Forslag til endring

Forslag til ny tekst i § 15 fjerde ledd:

Systemansvarlig skal betale konsesjonærene for pålagt produksjon av reaktiv effekt ut over de grenser som er fastsatt av systemansvarlig. Betalingen skal fastsettes med utgangspunkt i aktuelle markedspriser og et normalnivå på de ekstra påførte fysiske tap som produsenten blir påført.

2.5 § 27 om betaling

Bestemmelsen lyder i dag:

Betaling etter § 8 åttende ledd, § 9 første ledd, § 15 fjerde og siste ledd, § 17 siste ledd og § 21 første ledd skal fastsettes ved avtale mellom systemansvarlig og berørte konsesjonærer. Dersom det ikke oppnås enighet, fatter systemansvarlig vedtak om betalingens størrelse.

2.5.1 Behov for endring i prosedyrer for fastsettelse av betaling

NVE legger til grunn at det med tilknytningen til nettet følger visse forpliktelser. Systemtjenester anses i denne sammenheng som nødvendige tjenester konsesjonæren yter overfor kraftsystemet. Kraftstasjoner er bygget, og bygges, med en viss funksjonalitet for å kunne bidra til helheten i et sammenkoblet kraftsystem. Noe av denne grunnleggende funksjonaliteten fastsettes gjennom konsesjonsprosessen. I tillegg har systemansvarlig også mulighet i § 14 i Fos å stille krav som retter seg mot funksjonaliteten til nye anlegg eller ved endringer i anlegg.

I Fos § 27 er det angitt at betaling etter gitte paragrafer skal fastsettes ved avtale mellom systemansvarlig og berørte konsesjonærer. Dersom det ikke oppnås enighet, fatter systemansvarlig vedtak om betalingens størrelse.

Frem til 1.1.2007 ble godtgjørelsen for systemtjenester fastsatt gjennom forhandlinger mellom systemansvarlig og EBL. Resultatene av forhandlingene fremgikk av en årlig protokoll. Alle aktuelle produsenter ble godtgjort etter disse satsene. I 2006 besluttet imidlertid systemansvarlig å avvikle fellesforhandlingen med EBL om levering og godtgjørelse for systemtjenester. Det ble i 2007 forhandlet direkte med 28 av de største produsentene om godtgjørelse for systemtjenester, og det ble fra systemansvarliges side også fattet vedtak både om levering av systemtjenester og om godtgjørelsen for disse.

Intensjonen i dagens Fos § 27 er at betalingen i utgangspunktet skal fastsettes ved avtale mellom partene. Det er imidlertid ikke stilt noen prosesskrav for å komme frem til en avtale verken i forskriftsteksten eller i forarbeidene. NVE vurderer det som uhensiktsmessig å regulere en forhandlingsløsning inn i den offentligrettslige reguleringen. Ut fra de erfaringene som ble høstet fra forhandlingene i 2007, er det NVEs oppfatning at den mest rasjonelle måten å komme frem til godtgjørelsens størrelse på er at systemansvarlig fatter vedtak. Forvaltningslovens bestemmelser skal gjelde for slike vedtak.

NVE legger imidlertid til grunn at systemansvarlig ved utformingen av vedtaket i størst mulig grad bør legge vekt på energilovens intensjon om at utøvelsen av systemansvaret skal baseres på markedsmessige prinsipper for der i gjennom å legge til rette for en effektiv ressursutnyttelse.

Når det gjelder fastsettelsen av størrelsen på godtgjørelsen, ser NVE at det er en omfattende prosess å finne eksakte kostnadstall som kan legges til grunn. Denne informasjon er ikke objektivt og verifiserbar. NVE forventer derfor ikke at det avtales individuelle satser for hvert enkelt aggregat i kraftsystemet. Systemansvarlig bør derfor legge vekt på å utforme generelle mekanismer som tar hensyn til de forskjellene som ikke

er et resultat av produsentenes egne valg, og som samtidig representerer et rimelig nivå på de ulemper de påføres. Det bør legges vekt på at systemet er enkelt å administrere.

2.5.2 Forslag til endring

Forslag til ny tekst i § 27:

Betaling etter § 8 *sjette ledd*, § 15 fjerde og siste ledd, § 17 siste ledd og § 21 første ledd skal fastsettes *ved vedtak av systemansvarlig*.

3 Økonomiske og administrative konsekvenser

3.1 Innføring av Elbas

Når det gjelder de økonomiske og administrative konsekvensene av en eventuell innføring av Nordels forslag vises det til kapittel 3 i NVE dokument 8/2008 om forslag til endring i Måling og avregningsforskriften (MAF).

Det vises imidlertid til at innføringen av intra-day handel gjennom Elbas også i Norge vil innebære noe høyere administrative kostnader for aktørene. Dette også øker behovet for systemansvarliges overvåkning av reservesituasjonen i Norge, særlig i vinterhalvåret. For NVE vil dette dermed kunne føre til et noe utvidet behov for oppfølging av systemansvarlig, med tilhørende høyere kostnader. I tillegg har Statnett SF pekt på at innføringen av Elbas vil kunne innebære en økning av spesialreguleringskostnadene.

Innføringen av Intra-day handel i Norge vil i følge Statnett sin søknad til OED av 11.02.2008, kunne innebære en viss omfordeling mellom produsenter og forbrukere, i den grad handelsvolumet blir så stort at det fører til økt knapphet på norske regulerressurser.

3.2 Betaling for systemtjenester

NVE fattet i desember 2007 vedtak i klagesak på systemansvarliges vedtak om leveranse av systemtjenester og for godtgjørelse av systemtjenester. NVEs vedtak la føringer for hvordan systemansvarlig skal håndtere prosessen videre. Dette er nå i stor grad innarbeidet i den pågående prosessen for 2008. Det er derfor NVEs oppfatning at forslagene til endringer angående systemtjenester er begrunnet ut fra behovet for å presisere eller foreta forenklinger i forhold til gjeldende praksis. Etter NVEs vurdering vil disse justeringene trekke i retning av lavere administrasjonskostnader for de som omfattes av forskriften, samt eventuelt noe redusert godtgjørelse for enkelte produsenter.

4 Forslag til forskriftstekst

I.

I forskrift 7. mai 2002 nr. 448 om systemansvaret i kraftforsyningen gjøres følgende endringer:

§ 8 tredje ledd skal lyde:

Konsesjonær skal for vært elspotområde, daglig innen kl. 19.00, om ikke annet fastsettes av systemansvarlig, rapportere til systemansvarlig egen produksjonsplan med tilhørende regulerstyrke og roterende reserve (for stasjon/stasjonsgruppe) på timebasis for neste døgn. *Endringer i produksjonsplanen skal, om ikke annet fastsettes av systemansvarlig, rapporteres fortløpende etter hvert som de oppstår og senest 45 minutter før driftstimen. Konsesjonær kan ikke senere enn 45 minutter før driftstimen endre produksjonsplanen uten etter vedtak fra systemansvarlig.*

§ 8 åttende ledd blir nytt sjuende ledd

§ 8 sjuende ledd skal lyde:

Systemansvarlig kan fremskynde eller utsette planlagt produksjonsendring med inntil femten minutter. Systemansvarlig skal *betale produsenten for dette. Betalingen skal fastsettes med utgangspunkt i aktuelle markedspriser*

§ 8 niende ledd blir nytt åttende ledd.

§ 8 tiende ledd blir nytt niende ledd.

§ 9 første ledd skal lyde:

Systemansvarlig kan pålegge konsesjonær å bidra med regulerstyrke og tilhørende roterende reserve innenfor produksjonsenhetenes tekniske *begrensninger.*

§ 15 fjerde ledd skal lyde:

Systemansvarlig skal betale *konsesjonærene for pålagt produksjon av reaktiv effekt ut over de grenser som er fastsatt av systemansvarlig. Betalingen skal fastsettes med utgangspunkt i aktuelle markedspriser og et normalnivå på de ekstra påførte fysiske tap som produsenten blir påført.*

§ 27 skal lyde:

Betaling etter § 8 *sjette ledd*, § 15 fjerde og siste ledd, § 17 siste ledd og § 21 første ledd skal fastsettes *ved vedtak av systemansvarlig.*

II.

Endringene trer i kraft 1. januar 2009.